

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quæ de spiritu Sancto traduntur hoc loco?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

raculis credere noluerint, illis detraxerint, illa demoni attribuerint. Alia vero peccata, & plurima quidem haberent, auaritiam, leuitiam, superbiam, & omnium detestabilium hypocrisis. Ex eo constat, induratos excusationem peccatorum non habere, eum sua culpa indurentur, & in pertinacia perseuerent.

§. 2. Durandus sola fide infusa, sine externa vite, & miraculorum Christi effectione negat Iudaeos credere potuisse, eadem in sententia etiam Gabriel fuit. Nam si Christus non uenisset, & dixisset, & miracula fecisset, peccatum infidelitatis non habuissent; Causa autem excusationis adfertur, quod sine illis mediis credere non poterant, si enim credere sine his potuissent, & alia sufficientia fidei adminicula habuissent, non poterant habere infidelitatis excusationem.

Respondendum vero est. Si fidem infusam habuissent aliaque dona, etiam sine miraculis credidissent. Et qui credidissent, peccatum non habuissent. Qui vero sine externa praedicatione & miraculis non credidissent, non eiusdem conditionis erant omnes. Nonnulli eorum fidem habuerunt veram, & infusam, sed cum Christi conciones audirent, & miracula viderent, monerenturque ut in eum tanquam Messiam crederent, qui odio, auaritia, inuidia aliisque vitis impliciti, primo quidem consensu & dissensu abstinere, non enim habitus fidei necessario inclinat, deinde postquam desisterunt, & iudicio fidei contrario Christum falsa docere definiuerunt, quare fidem excusserunt, & idcirco Christus illis fuit in tuam.

Exemplum est Capernaitarum, quorum multi crediderunt, sed audito nouo fidei articulo, de corporis Christi manducatione, credere desierunt. Hi idcirco excusationem non habuerunt, quia tot verbis, & miraculis fidem Christus sanxit, sufficientissimeque proposuit, ut excusari non possent. Quod si non fecisset, non peccassent, si nihil noni credidissent: nam sine propositione sufficienti nemo fidelis, tenetur nouum dogma, aut articulum credere, quem haecenus non audierat. Nec opus erat Christum credere Messiam, si non fecisset miracula, quae facturum propheta olim praedixerant. Alij vero erant, qui fide vera carebant, vel quod Athei essent, vel quod haeretici, ut qui factum stoicum amplecterentur, vel resurrectionem negarent, aut aliis in erroribus versarentur, quales Pharisaeorum, & Sadduceeorum recenseri solent. Hi peccatum infidelitatis iam ante habebant, quod oraculis Dei non crederent, nec orthodoxos, ut Simeonem, Zachariam aliosque audirent. Postquam dominus aduenit, & clarissime illa quae prophetae docuerant, exposuit, insuper se Messiam dixit, & operibus, quae nemo alius fecit, docet in a veritatem comprobauit, nouo peccato infidelitatis, contemptusque Dei, & odio Messiae sese obstrinxerunt, praesertim cum gratiam sufficientem etiam internam, seu auxilia accepissent. Hoc tam graui peccato caruissent, si Christus non uenisset, nec mirabilia opera fecisset.

VERSUS 23. 24.

Qui me odit: & Patrem meum odit.
Si opera non fecissem in eis quae nemo alius fecit: peccatum non haberent, nunc autem & viderunt & oderunt & me, & Patrem meum.

QUESTIO I.

An fecerit opera quae nemo alius fecit?

Alij de multitudinis: alij de genere operum interpretantur. Propheta multa signa olim

Adami Conzen in Euang. Tom. II.

fecerunt: etiam mortuos excitauit. Veruntamen multa sunt, quae solius Christi sunt, quae filio pater reuerent, ut cap. 9. a saeculo non est auditum, ut qui aperuerit oculos caeci nati. Et si ergo aliqua non omnia tamen prophetae fecerunt, quae Christus.

§. 2. Augustinus adiuuat alios etiam fecisse, quae ipse non fecit. Nulla quippe tract. 91. in operibus Christi videntur esse maiora quam suscitatio mortuorum: quod sciimus etiam antiquos fecisse prophetas. Fecit hoc etiam Helias, fecit hoc Heliseus: & cum in hac carne viueret, & cum in suo monumento sepultus iaceret. Nam quidam portantes mortuum cum irruentibus hostibus, eo refugissent, eumque ibi posuissent, continuo resurrexit: Fecit tamen aliqua Christus, quae nemo alius fecit, quod milia hominum de quinque, & quatuor milia de septem panibus pavit, quod super aquas ambulauit, & Petro ut hoc faceret praestitit, quod aquam mutauit in vinum; quod aperuit oculos caeci nati, & alia multa, quae commemorare longum est. Sed respondetur nobis, & alios fecisse quae ipse non fecit, & quae nemo alius fecisset. Quis enim nisi Moyses Aegyptios plagis tot tantisque percussit; diuiso mari populum duxit, manna de caelo esurientibus impetrauit, aquam de petra sitientibus fudit? Quis nisi Iesus naue populo transiuro Iordanis fluentia diuisit, & currentem solem emissit ad Deum oratione frenauit & fixit? Quis praeter Samson propter suam sciam maxilla asini exundante satiatus est? Quis praeter Heliam curru igneo in alta subleuatus est? Quis praeter Heliseum quod paulo ante commemorauit, sepulto suo cadauere, cadaver alterius reddidit vite? Quis praeter Danielem inter ora inclusorum secum leonum esurientium vixit innocuus? Quis praeter tres viros, Ananiam, Azariam, Misaelem, in flammis ardentibus & non vrentibus deambulauit illas? praeterea cetera, quoniam hac satis esse arbitror, quibus demonstratur & alios sanctos quadam opera miranda fecisse, quae nemo alius fecit. Sed qui tam multa vitia & malas valetudines vexationesque mortalium tanta potestate sanaret, nullus omnino legitur antiquorum. Ut enim taceamus, quos iubendo sicut occurrebant, saluos singulos fecit: Marcus Euangelista quodam loco ait, vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes, & demonia habentes, & erat omnis ciuitas ad ianuam congregata, & curauit multos qui vexabantur varijs languoribus, & demonia multa eieciat. Id autem cum commemorasset Mattheus, etiam testimonium propheticum addit dicens: Ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, & agritudines portauit. Item alio loco dicit Marcus, Et quocumque loco introibat in vicos, vel in villas, aut in ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel simbram vestimenti eius tangerent: & quot quot tangebant eum, saluiferebant. Hac nemo alius fecit in eis. Sic enim intelligendum est quod ait, in eis, non inter eos vel coram eis: sed prorsus in eis quia sanauit eos. Hac quippe intelligi voluit, quae non solum facerent admirationem, verum etiam manifestam conserrent salutem, pro quibus beneficijs reique amorem, non odium tribuere debuerunt.

His miraculis aliud non effectum, quam ut gratis ipsum odissent Syriace & quod glossa interpreta-

VERSUS 26.

Cum autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, spiritus veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.

QUESTIO I.

Quae de Spiritu sancto traduntur hoc loco?

§. 1. Primo paracletum appellat: quod fideles in Paracletus. hac vita semper afflictos spe futurae retributionis

§. 2.

Opera quae nemo fecit.

tionis confoletur: qui Christo absente mittendus est: non erat enim a deo necessarius illis, quamdiu Domini praesentia fruebantur apostoli. De magna autem & vbera consolatione agitur.

Trinitas.

§. 2. Cyrillus fieri docet mentionem Spiritus sancti, ut de Trinitate suos inlicitat: Nemo enim, inquit, impiorum nos ad ea, quae intelligere nefas est, verbis suis impellere conetur. Nemo, inquam, spiritum patris per filium ut per ministrum mitti ad creaturas credat. Nam etiam id nonnulli dicere ausi sunt. Credere namque debemus, quoniam spiritus sic proprius filij est, sicut sane ipsius quoque Dei patris: idcirco ad sanctificationem suorum discipulorum ab eo mittit.

Identitatem etiam hinc satis exponit clare: Identitatem ergo substantiae filij ac patris ostendens, cum veritatis spiritum dixerit, à patre illum procedere asseruit: ita Christi hostem Dei esse hostem comprobavit. Qui enim in filium insultat, illum non veneratur unde filius est. Quando igitur venerit paracletus, ait spiritus veritatis, id est, meus, qui ex patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Quomodo ergo autem perhibebit? magna in vobis, & per vos miracula faciens, diuina meae potestatis, atque virtutis testis eris grauius. Spiritus enim meus est, qui operabitur in vobis, sed sicut meus est, sic & Dei patris. Necessesse autem est intelligere omnes etiam qui in persona Christi (in quo habitauit corporaliter plenitudo Deitatis, secundum Paulum) miracula per spiritum ad probationem fidei fecerunt, non minus iniuriis contemptus predicationis affici. Sed ad testificationem spiritus, ait: Vos quoque qui mecum semper fuistis, & signa oculis vestris vidistis, testimonium perhibere.

Et Hilarius lib. 8. de Trinitate. Sed audiant quam à nobis vnanimitas non negetur. Vnum sunt pater & filius natura, honore, virtute: nec natura eadem potest velle diuersa. Et audiant ad hoc enim natura sibi cum patre vnitatem filium testantem, ait enim: Cum venerit aduocatus ille quem ego mittam vobis à patre, spiritum veritatis, qui à patre meo procedit.

Idem affirmat Theodoretus, Euthymius, & in primis Theophylactus. Et Augustinus lib. 4. cap. 20. de sanctissima Trinitate.

Spiritus sanctus Deus.

§. 3. Nazianzenus etiam diuinitatem Spiritus sancti illo testimonio probat. Si enim Deus non est, diuinitatem asserere non potest, pag. 429. Si Spiritus sanctus Deus non est, Deus prius efficiatur atque ita demum me, aequalem suum Deum efficiat. At nunc quae haec gratiae impossura est, vel eorum potius qui gratiam tribuunt, vel in Deum credere? At heum recedere? alium professum esse, & aliud doceri? Quales verborum nexu & captiones, per aliam interrogationem & confessionem alio ferentes.

Plane familia sunt, quae nostri Ariani in Transyluania, & Polonia machinantur, omnibus insiditantes.

Et eiusdem essentiae cum Christo esse, p. 430. Caput autem sermonis hoc sit: cum Seraphinus diuinam gloriam predica, tres sanctitates in vnam dominationem contrahentibus, primaeque essentiae haecenus indicantibus, quatenus eam studiose hominibus eorum ala paulum aperiant. Cum Davide illuminare, lumen ita alloquente, In lumine tuo videbimus lumen, hoc est, in spiritu filium: quid fulgidius esse possit? Cum Ioanne illo conitru filio, in tonitru, nihil de Deo abiectionem ac terrenum insonans, sed excelsum & sublime, nempe verbum illud, quod in principio erat.

Et 736. Non sic vnum Deum quasi solitarium, nec eundem qui ipse sibi pater sit, ipse & filius, sed patrem verum, qui genuit filium verum, ut est Deus de Deo, lumen de lumine, vita ex vita, perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno: non creatum, sed genitum: non ex nihilo, sed ex patre, vnius substantiae cum patre, Spiritum vero sanctum, Deum, non ingentum neque genitum: non creatum nec factum, sed patrem & filij, semper in patre coeternum veneramus. Vnum tamen Deum, qui ex vno patre totum quod patris est, Deus natus est filius, & in patre totum quod inest, totum genuit in filium. Pater filium generans, non minuit, nec amisit plenitudinem suae deitatem. Totum autem quod Deus pater est, id esse

filium ab eo natum certissime tenentes, cum Spiritu sancto vnum Deumissime conueniunt.

Falsam itaque esse concludit, quod eum Pneumatomachi Peregrinum vocant, ut docet p. 593. Unde nobis peregrinum Deum, nulloque scriptura loco proditum introductum? Atque hoc illi quoque obijciunt, qui a quiores se erga filium moderatioresque praebent.

Et Saduccaeos confutat p. 595. Spiritum sanctum Saduccaei penitus non esse censuerunt, quemadmodum nec Angelos nec resurrectionem: quibus haud scio quid acciderit, ut tot ac tanta de eo in instrumento veteri testimonia pro nihilo haberent. Qui autem apud ethnicos Theologia laude magis excelluerunt, propiusque ad nos accesserunt, per imaginem quandam ipsam, meo quidem iudicio, conceperunt, tamen si nomine disenserint, vnuerisitati nempe mentem, & extrinsecam mentem, alijsque id genus nominibus eum appellantes.

Ethnicorum etiam testimonia habet p. 595. Alios etiam quodammodo sapientiores audiuimus, qui diuinitatem trinitatem, ac tria quidem, perinde ac nos, intelligi consueverunt, sed ea ita inter se disjungunt, ut vnum eorum & essentia & potestate infinitum statuunt, alterum potestate, non item essentia, postremum utroque circumscriptum. Sic alio quodam modo eos imitantur, qui opificem & cooperarium & ministrum nominant, atque ordinem & gratiam, quae nominibus inest, rei vnum quoque seriem, esse arbitrantur. Nos vero, nos cum iis, qui ne spiritum quidem esse censent, nec cum negatoribus ethnicis verba illa commutabimus.

§. 4. Spiritus sancti diuinitatem Ariani, & Macedonian ex hoc loco oppugnabant. Nam qui mittitur minor illo est, à quo mittitur.

Quibus orthodoxi responderunt, eum qui alieno imperio, vel consilio mittitur, vel potestate, vel sapientia imparem esse eo, à quo mittitur. At Spiritum sanctum alio modo mitti; quia à patre & filio procedit. Ita Augustinus l. 2. c. 5. de Trinitate. Multis hoc Tertullianus aduersus Praxean exponit, l. aduersus Praxean, c. 8. Proterius, p. 1076. enim Deus sermonem, quemadmodum etiam paracletus docet: Sicut radix fruticem, & fons flumen, & sol radium. Nam & ista species probolae sunt earum substantiarum, ex quibus procedunt. Nec dubitauerim filium dicere, & radicis fruticem, & fontis flumen, & solis radium: quia omnis origo parens est: & omne quod ex origine profertur, progenies est: multo magis sermo Dei, qui etiam proprie nomen filij Dei accepit: nec frutex tamen à radice, nec fluuius à fonte, nec radius à sole discernitur, sicut nec à Deo sermo. Igitur secundum horum exemplorum formam, profiteor me duos dicere, Deum & sermonem eius, patrem & filium ipsius. Nam & radix & frutex duae res sunt, sed coniunctae. Et fons & flumen duae species sunt, sed indiuisae. Et sol & radius duae formae sunt, sed cohaerentes. Omne quod prodit ex aliquo, secundum sit eius necesse est, de quo prodit, non ideo tamen est separatum. Secundus autem vbi est, duo sunt. Et tertius vbi est, tres sunt. Tertius enim est spiritus à Deo & filio, sicut tertius à radice fructus ex frutice. Et tertius à fonte, riuus ex flumine. Et tertius à sole apex ex radio.

Vide etiam Dionysium Alexandrinum aduersus Sabellium. Athanasius oratione de aeterna substantia filij & Spiritus sancti in Deo Patre. Nysenus orat. 4. Chrysostomus hom. 5. de visione Isaiae. Rufinus in Symboli exposit. Fulgentius de Trinitate libro singulari Euthymius in panoplia orthodoxa.

§. 5. Graeci etiam erroris sui firmandi occasionem hinc sumpserunt. Non enim à patre filioque, sed à patre procedit, inquit.

Respondeo. Hoc ipso quod à filio mittitur, ab eo Spiritus à etiam procedere Spiritum sanctum. Nam cum vna filio non mittatur, in summa omnium identitate cum essentia, procedat ideoque & inter se paritate, non potest aliter missio intelligi, quam processione, ut iam ex Tertulliano declarauimus.

Neg

Nec aliud est Græcorum effugium, quam vt Ari-
nos adiuuent. Nam mitti Spiritum sanctum aiunt si-
gnificare dona Spiritus sancti.

Sed eos textus refellit, atque adeo ipsa verba euidencia. Cum enim dicit: Venturum paracletum consolatorem, eum se à patre missurum, non de donis modo, sed ipsa persona loquitur.

Deinde Rom. 5. caritas diffusa est in cordibus nostris, per spiritum qui datus est nobis, 1. Cor. 6. templum Spiritus sancti fideles vocantur. Sic Ioan. 14. & iterum 16. Dona vero illa tam Patris sunt, & Filij, quam Spiritus sancti; itaque filius etiam patrem mitteret, tuus dona mittit.

Quod si spiritus dona significat, non possunt illis
locis contra Arianos uti Græcorum scriptores, & id
tamen faciunt, probantque Athanasius, qui hinc di-
tinitatem Spiritus sancti astruit. Nam lib. ad serap.
vbi docet Spiritum sanctum non esse creaturam inter
multa testimonio hæc etiam adducit, & librum sic
claudit. οἱ ἀληθινοὶ π. 37 ο. θεοσυνεσι μὲν
τῶν πατέρων ἀλλ' ἐν πνεύματι καὶ ἀληθῶς ὁμολογῶντες ὅτι
καὶ ἐν αὐτῷ τὸ πνεῦμα, ἀρχαίως γὰρ ὁ ἦς τὸ πνεῦμα· αἰς
ἀρχαίως τὸ ἦς ἢ πατὴρ· αὐτὴ ἡ ἀληθεὶα μαρτυρεῖ ἡ λέ-
ξις αὐτοῦ, πνεῦμα υἱὸν τὸν πατρὸς κληπὸν τὸ πνεῦμα τῆς ἀλη-
θείας, οὐ καὶ τὸ πατὴρ ἐκπαράδειγμα οὐ καὶ ὁ κύριος, ἐκ δὲ ὡσαύτως
πιστεύει δὲ ἐν τοῖς ἀρχαίοις αὐτὸν καὶ τὸν πατὴρ ἐν τῇ τριῳ-
θεῳ.

V'eri dicirco adoratores adorant quidem patrem, sed in spiritu & veritate confitentes filium; & in filio spiritum, cum sit spiritus inseparabilis a filio, vt inseparabilis est filius a patre. Quod & ipsa veritas suo testimonio probat, quum dici: Mittebam vobis paracletum spiritum veritatis, qui a patre procedit, quem mundus capere non potest, hoc esset, illi qui cum negamus esse patrem procedere, & in filio esse.

Itaq; improbe faciunt, dum suos errores ita tuerentur, vt omnia contra Arianos praesidia demoliantur.

Et libro de humana natura suscepta. *ἐξ ἐκ τῶ θεοῦ πατρὸς ἐκ τῶν υἱὸν πατρὸς ὁ ἀγίος πνεῦματός.* Nouerac enim apud patrem, filium esse fontem spiritus sancti. Eodem modo Cyprianus de Spiritu sancto: Spiritus sanctus, inquit, procedens a patre & filio. Et Epiph. contra Sabellianos: Non etiam Spiritus sanctus seipsum unquam ab illis nominauit, sed Spiritum sanctum, spiritum Christi, qui per Christum datur a patre procedens, & qui sunt filij accipiunt. Sic Chrysost. Cyrilli alij, vt est Iess. 7 & 8. conc. Florent. Etiam Didymus lib. de Spiritu sancto. Fulgentius de fide ad Petrum: Firmisimere ne & nullatenus dubita, eundem Spiritum sanctum, qui patris, & filij vnus est spiritus, de patre & filio procedere.

Hic Spiritus de Christo testimonium reddit, & ipsi apostoli, ut ministri, quos spiritus regebat, ad testimonij porro veritatem pertinebat; quod ab initio cum Christo essent.

CAPVT XVI.

Ecce locutus sum vobis, vt non scandalizemini. 2. Absque synagoga facient vos, sed venit hora, vt omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se prestare Deo. 3. Et haec facient vobis, quia non nouerunt Patrem, neque me. 4. Sed haec locutus sum vobis: vt cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. 5. Haec autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram: Et nunc vado ad eum, qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis? 6. Sed quia haec locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. 7. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis, vt ego vadam, si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. 8. Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. 9. De peccato quidem: quia non crediderunt in me. 10. De iustitia vero: quia ad Patrem vado: & iam non videbitis me. 11. De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam indicatus est. 12. Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. 13. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, non enim loquetur a semetipso: sed quaecumque audiet loquetur, & quae ventura sunt annuntiabit vobis. 14. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. 15. Omnia quaecumque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. 16. Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem. 17. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem: Quid est hoc, quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, quia vado ad Patrem? 18. Dicebant ergo: Quid est hoc, quod dicit, Modicum? nescimus quid loquitur. 19. Cognovit autem Iesus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quaeritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum videbitis me. 20. Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. 21. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem peperit puerum, iam non meminit pressurae propter gaudium: quia natus est homo in mundum. 22. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet a vobis. 23. Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. 24. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo: & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. 25. Haec in prouerbijs locutus sum vobis. Venit hora cum iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis. 26. In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis. 27. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego a Deo exiui. 28. Exiui a Patre, & veni in mundum, & vado ad Patrem. 29. Dicant ei discipuli eius. Ecce nunc palam loqueris, & prouerbum nullum dicis. 30. Nunc scimus, quia scis omnia, & non opus tibi vt quis te interroget: in hoc credimus, quia a Deo exiisti. 31. Respondit eis Iesus: Modo credistis? 32. Ecce venit hora, & iam venit, vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis: & non sum solus, quia Pater mecum est. 33. Haec locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.